

IEVADRAKSTS

ECB Padome 2004. gada 1. jūlija sanāksmē nolēma nemainīt minimālo pieteikuma likmi Eirosistēmas galvenajām refinansēšanas operācijām (2.0%). Arī aizdevumu iespējas uz nakti un noguldījumu iespējas procentu likme netika mainīta (attiecīgi 3.0% un 1.0%).

Pamatojoties uz regulāro tautsaimniecības un monetāro analīzi, Padome apstiprināja savu iepriekšējo vērtējumu, ka vidējā termiņa perspektīva joprojām atbilst cenu stabilitātei, lai gan īstermiņā droši vien saglabāsies nedaudz lielāks inflācijas spiediens. Tāpēc Padome nolēma nemainīt monetārās politikas nostāju un galvenās ECB procentu likmes. Procentu likmes – gan nominālajā, gan reālajā izteiksmē – pēc vēsturiskiem standartiem ir zemas un veicina ekonomisko aktivitāti. Padome saglabās piesardzību attiecībā uz visiem notikumiem, kas varētu ietekmēt cenu stabilitātes riskus vidējā termiņā.

Attiecībā uz tautsaimniecības analīzi, kas bija pamatā Padomes novērtējumam, jaunāko datu publiskojumi apstiprina, ka eiro zonā pēc reālā IKP pieauguma par 0.6% šā gada 1. ceturksnī salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni turpinās tautsaimniecības atveseļošanās. Jaunākie ražošanas un izdevumu rādītāji, kā arī visjaunāko pētījumu dati kopumā joprojām atbilst 2. ceturksnī notiekošajai reālās saimnieciskās darbības izaugsmei.

Padome saglabā pārliecību, ka arī nākotnē turpināsies saimnieciskās darbības atveseļošanās. Pastāv nosacījumi, lai šī atveseļošanās paplašinātos un nostiprinātos. Runājot par ārējiem faktoriem, tautsaimniecības attīstība ārpus eiro zonas joprojām ir spēcīga, un tai vajadzētu veicināt eiro zonas eksportu. Runājot par iekšējiem faktoriem, pozitīvajai ārējai videi un labvēlīgajiem finansēšanas nosacījumiem eiro zonā vajadzētu labvēlīgi ietekmēt ieguldījumus. Palielinoties uzņēmumu pārstrukturēšanas tempam un uzlabojoties saimnieciskās darbības efektivitātei, augošajai peļņai vajadzētu veicināt uzņēmumu ieguldījumus. Turklāt atbilstoši reālo izmantojamo ienākumu pieaugumam un tā rezultātā gaidāmajam stabilākajam nodarbinātības kāpumam vajadzētu uzlaboties arī privātā patēriņa rādītājiem. Pieejamās starptautisko un privāto organizāciju prognozes sniedz visai līdzīgu ainu par eiro zonas attīstības perspektīvām. Gaidāmā turpmākā tautsaimniecības atveseļošanās atbilst arī jaunākajām norisēm finanšu tirgos.

Šo turpmākās tautsaimniecības attīstības scenāriju var ietekmēt vairāki faktori, kas darbojas pretējos virzienos. No vienas puses, eiro zonas tautsaimniecības izaugsme 1. ceturksnī bija spēcīgāka par gaidīto un šis impulss var stiprināt īsāka termiņa dinamiku. Pašlaik vērojamās straujās pasaules tautsaimniecības izaugsmes rezultātā arī eiro zonā aktivitāte varētu būt spēcīgāka par gaidīto. No otras puses, naftas cenas, lai gan nedaudz pazeminās, saglabājas augstas un – galvenokārt to ietekmes dēļ uz eiro zonas tirdzniecības nosacījumiem – var kavēt izaugsmi. Turklāt ilgākā laika posmā saglabājas bažas par joprojām iespējamo globālo nesabalansētību.

Cenu attīstības jomā, vērtējot cenu stabilitātes riskus, atsevišķi jārunā par īstermiņa norisēm un vidēja termiņa tendenci. Īstermiņā naftas cenas arī turpmāk radīs augšupvērstu spiedienu uz vispārējo cenu līmeni. Saskaņā ar *Eurostat* ātro aplēsi SPCI gada inflācija jūnijā bija 2.4% (maijā – 2.5%). Lai gan dažu pēdējo nedēļu laikā naftas cenas kritušas, tirgos paredz, ka tās vēl kādu laiku saglabāsies augstas. Ja tā notiks, inflācija, visticamāk, saglabāsies virs 2% ilgāk, nekā to paredzēja šā gada sākumā.

Neņemot vērā īstermiņa svārstības, perspektīva joprojām atbilst cenu stabilitātei, ja vien algu attīstība atbilstoši jaunākajiem pieejamiem datiem būs mērena. Tomēr pastāv daži augšupvērsti riski, kas apdraud cenu stabilitāti. Globālās tautsaimniecības spēcīgā attīstība arī turpmāk var radīt augšupvērstu spiedienu uz preču cenām, t.sk. naftas cenām. Turklāt pēc visai spēcīgā netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu pieauguma pagātnē pašlaik, veicot jebkuru novērtējumu, kas attiecas uz nākotni, grūti paredzēt to turpmākās pārmaiņas, jo šāda veida informācija parasti top zināma tikai gada nogalē. Ņemot to vērā, rūpīgi jākontrolē iespējamais algu un cenu pārmaiņu ietekmētais sekundāro seku risks. Nozīmīgu ieguldījumu cenu stabilitātes veicināšanā var dot sociālie partneri, pievēršot uzmanību cenu attīstības vidējā termiņa perspektīvai, nevis pašreizējam inflācijas līmenim. Tas veicinātu arī nodarbinātības pieaugumu. Visbeidzot, no finanšu tirgus rādītājiem izrietošās ilgtermiņa inflācijas gaidas joprojām ir relatīvi augstas. Lai gan šie rādītāji būtu jāvērtē uzmanīgi, to attīstības tendence liek ievērot īpašu piesardzību.

Pievēršoties monetārajai analīzei, vispārējā aina kopš iepriekšējā novērtējuma nav mainījies. Pēdējos mēnešos M3 gada pieauguma temps ir palēninājies. Lai gan šis kritums daļēji atspoguļo bāzes efektus, mazinoties finansiālajai nenoteiktībai, normalizējas arī uzņēmumu un mājsaimniecību lēmumi, kas saistīti ar portfeļu struktūru. Neapšaubāmi ir vērojamas pazīmes, ka ietaupījumi arvien vairāk tiek izvietoti ilgtermiņa aktīvos ārpus

M3, nevis likvidos monetārajos aktīvos. Taču, lai gan M3 gada kāpuma temps pēdējā laikā ir mērens, likviditātes līmenis eiro zonā joprojām pārsniedz to, kas vajadzīgs, lai finansētu tautsaimniecības izaugsmi bez inflācijas. Lai gan ievērojama daļa likviditātes pārpalikuma uzkrājusies agrāko portfeļu sastāva pārmaiņu rezultātā, likvido aktīvu uzkrāšanu stimulējušas arī zemās procentu likmes. Zemas procentu likmes veicina arī kredītu apjoma pieaugumu. Ja likviditātes pārpalikums saglabāsies, vidējā termiņā tas var radīt augšupvērstu risku cenu stabilitātei.

Apkopojot var teikt – ekonomiskā analīze rāda, ka vidējā termiņā cenu attīstības perspektīva vēl arvien atbilst cenu stabilitātei. Taču joprojām uzmanīgi jāseko visām norisēm. Salīdzinot to ar monetārās analīzes rezultātiem, var secināt, ka joprojām jāievēro piesardzība attiecībā uz augšupvērsto cenu stabilitātes risku īstenošanos.

Attiecībā uz fiskālo politiku pašlaik visbūtiskāk ir panākt, lai visas iesaistītās valstis atjaunotu savu apņemšanos īstenot konsolidāciju, tādējādi izvairoties no agrāk pieļautās kļūdas – nesabalansētas politikas tautsaimniecības atveseļošanās periodā. Tautsaimniecības atveseļošanās tiešām piedāvā iespēju ievirzīt valsts finanses stabilākā gultnē. Tam nepieciešama stingra izdevumu kontrole, pildot šā gada budžetus, un visaptveroša reformu stratēģija nākamā gada fiskālās plānošanas pamatā. Lai spēcīnātu budžeta konsolidāciju un veicinātu sociālo drošības sistēmu stabilitāti, tādējādi stiprinot uzticību īstermiņā un tautsaimniecības izaugsmes izredzes vidējā termiņā, nepieciešamas pārliecinošas uz izdevumiem vērstas reformas. Lai nodrošinātu valsts finanšu un makroekonomiskās vides stabilitāti, ir vitāli svarīgi saglabāt pašreizējo institucionālo struktūru un konsekventi to īstenot. Padome uzskata, ka Stabilitātes un izaugsmes paktu nevajadzētu mainīt, taču tā īstenošanu pašreizējās struktūras ietvaros turpmāk varētu uzlabot.

Padome atzīst, ka steidzami vajadzīgas tālākas strukturālās reformas darba un produktu tirgos. Bažas rada tas, ka jau kopš 20. gs. 90. gadu vidus darba produktivitātei eiro zonā ir bijusi tendence mazināties. Lai gan tas daļēji atspoguļo augstāku nodarbinātības līmeni, tomēr galvenokārt norāda, ka vispārējā ekonomiskā efektivitāte netiek pietiekami veicināta. Lai gūtu labumu no tehnoloģiskā progresa un uzlabotu efektivitāti, radot un izmantojot jaunas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, īpaši nepieciešams likvidēt strukturālo neelastību. Veicinot tālāku produktu tirgu konkurenci, īpaši pakalpojumu sektoros, un rūpniecības pārstrukturēšanu, būtu iespējams paātrināt jauninājumu tempu un

jauno tehnoloģiju ieviešanu. Vienlaikus tehnoloģiskā progresa stiprināšanai un izplatīšanai visos eiro zonas tautsaimniecības atsevišķajos sektoros jānotiek līdztekus ar pastiprinātiem centieniem uzlabot cilvēkkapitālu un pielāgot izglītības sistēmas darba tirgus mainīgajām prasībām.

Kopš 20. gs. 90. gadu vidus nedaudz augstākais vidējais nodarbinātības pieaugums daļēji kompensējis zemāka darba ražīguma kāpuma negatīvo ietekmi uz vispārējo ražošanas pieaugumu. Taču, salīdzinot starptautiskā mērogā, to darbaspējīga vecuma iedzīvotāju īpatsvars, kuri ir darba tirgus dalībnieki, ir relatīvi neliels. Turklāt ievērojama daļa darbaspēka ir bezdarbnieki, un tie, kas ir nodarbināti, vidēji strādā mazāk stundu gadā nekā citās ekonomiskajās zonās. Eiro zonā ir nepieciešamas tālākas pārmaiņas politikā, kas ir darbaspēka piedāvājuma un tā izmantošanas pamatā, tādējādi uzlabojot izaugsmes izredzes vidējā termiņā. Šādi pasākumi ir vitāli svarīgi, lai iedzīvotāju novecošanās apstākļos saglabātu vidējo dzīves līmeni.

Šajā "Mēneša Biļetena" izdevumā iekļauti divi raksti. Pirmajā aplūkotas kopējā darbaspēka ražīguma tendences eiro zonā kopš 20. gs. 80. gadu sākuma un tās izskaidrotas atbilstoši norisēm sektoros. Otrajā rakstā pētīts ES banku sektora sniegums kopš 2000. gada un konstatēti svarīgākie faktori, kas varētu būt šā sektora elastīguma pamatā. Savukārt 4. ielikumā aplūkota nesenā Igaunijas, Lietuvas un Slovēnijas valūtu pievienošanās ES Valūtas kursa mehānismam II (VKM II).